

Blir den neste krisa en matkrise?

2022-10-22

© Stavanger Aftenblad

Alle artikler er beskyttet av lov om opphavsrett til åndsverk. Artikler må ikke viderefremmes utenfor egen organisasjon uten godkjenning fra Retriever eller den enkelte utgiver.

Les artikkelen ved å klikke her.

60 LØRDAG 22. OKTOBER 2022
STAVANGER AFTENBLAD

MENINGER

Den norske mathveteproduksjonen varierer, men Norge har per nå behov for å importere mellom 100-150.000 tonn mathvete til møllene. I tillegg importerer vi om lag 140.000 tonn korn i form av industrivarer som halvfabrikata bakverk, pasta med mer.

SHUTTERSTOCK

Blir den neste krisa en matkrise?

MATSIKKERHET: Verden behøver mer mat i årene som kommer. AgriAnalyse har beregnet behovet til om lag 50 prosent økning fra dagens nivå fram mot 2050. FN er videre tydelige på at alle land må utnytte mulighetene til å produsere mat til egen befolkning. Dette er viktig for å kunne fø verden i framtida.

Anders Rognlien

Yara

Bernt Hoel

Yara

Christian Anton Smedshaug

AgriAnalyse

Norge har store naturressurser og er rikt på kapital, men fattig på matjord, og ligger klimatisk ut mot yttergrensene for dyrking av en rekke vekster. Det gjør at Norge er blant de industrilandene i verden som har lavest selvforsyning og minst dyrket areal pr. innbygger.

Det bør derfor jobbes målrettet for en høyere selvforsyningsgrad. Pandemi, krig og påfølgende energikrise har gjort stadig flere oppmerksomme på at fulle butikkhyller ikke er en selvfølge. Det er behov for høyere beredskap både hos samfunn og bonde.

Lær av historien

Historiske erfaringer tilsier at Norge tren-

ger beredskap. Først og fremst gjennom en robust matproduksjon, men også gjennom beredskapslager av viktige varegrupper som matkorn og såkorn. Hensikten med kornlager er å ha en buffer i tilfelle forsyningsvikt. Norge har opplevd dette i alle de tre store europeiske krigene, det vil si Napoleonskrigene med engelsk blokkade, første verdenskrig knyttet til nøytralitet, og under andre verdenskrig. Historisk er altså risikoen for forsyningsvikt reell.

Statens kornforretning ble etablert i 1928 for å fylle to roller, sikre en buffer med tanke på importsvikt, samt styrke norsk produksjon ved å legge til rette for bedre lønnsomhet i kornproduksjonen. I 1940 var lagrene breddfulle. Forsyningsnemnda hadde fylt opp nybygde siloer og Norge hadde god tid til tilpassning.

Fra 70-tallet og fremover hadde Norge både ett års førkorn- og matkornlager, og totalt lager utgjorde 1,9 millioner tonn. Beredskapslageret for førkorn ble avvirket i 1995, etterfulgt av matkornlageret som ble avvirket i 2000. Siden den gang har vi fylt opp kornlagrene med årets kornhøst. I løpet av vinteren forbrukes lagrene, og i forkant av innhøstingen har vi kanskje ikke mer enn et par måneder kornbeholdning i landet hos industrien, rundt 70.000 tonn.

Tørke og prishopp

I 2009, 2010, 2011, 2013, 2021 og 2022 har vi sett brå og kraftige prishopp på internasjonale hvetepriser, med påfølgende prisfall. Den økende frekvensen av kraftige prisendringer indikerer at kornmarkedene er mer usikre enn tidligere, og som en konse-

kvens øker betydningen av nasjonal kornberedskap.

Norge kjøper hvete hovedsakelig fra Sverige, Polen og Tyskland, og i noen grad Nord-Amerika. Vi er derfor avhengige av overskudd i markedene og åpne forsyningslinjer. Det bør derfor bekymre oss at kraftig tørke denne sommeren reduserer kornavlingene i Sentral-Europa.

I tillegg til lave avlinger medfører tørke også logistikkproblemer. Vannstanden i Rhinen var svært lav i høst, noe som påvirker varetransport både ut og inn av viktige landbruksområder i EU. Det ble frakket 17 millioner tonn korn på Rhinen i 2020, noe som tilsvarer 14 ganger Norges årlige kornproduksjon. For et par år siden hadde vi en tilsvarende situasjon i USA, der Missouri og Mississippi hadde så lav vannføring at de slet med å få ut korn fra Midtvesten. Vi kan også minne om tørken og de store brannene i Russland i 2010, som førte til at Russland innførte eksportstans av korn, noe som også bidro til den arabiske våren. De som argumenterer mot

beredskapslagrene av matkorn, tar derfor altfor lett på uforutsigbare effekter av klimaendringene.

Den norske mathveteproduksjonen varierer, men Norge har per nå behov for å importere mellom 100.000-150.000 tonn mathvete til møllene, og i tillegg importerer vi om lag 140.000 tonn korn i form av industrivarer som halvfabrikata bakverk, pasta med mer. Et beredskapslager er derfor en forskuttering av innkjøp Norge uansett gjør hvert år.

Mat er makt

Klarer vi å kjøpe inn mathvete på gunstige tidspunkt kan det til og med være svært lønnsomt for Norge å ha korn på lager. Matifbørsen i Paris viser at fra 1. september 2021 til 1. mars 2022 steg hveteprisen fra 248 til 350 Euro per tonn. Det vil si at innkjøp av 100 000 tonn mathvete høsten 2021, ville spart Norge for 100 millioner kroner sammenlignet med innkjøp av samme mengde korn 6 måneder senere. Til sammenlikning vurderes et beredskapslager for 6 måneders forbruk å koste 50-60 millioner kroner i driftskostnader. Dette er en moderat kostnad for staten mot oppsiden ved behov.

Mat er makt, og vi ser hvordan korn og korneksport blir del av geopolitisk spill. Kostnaden ved matmangel har dimensjoner langt utenfor kortsiktige lønnsomhetskalkyler. Beredskapslager for korn, kombinert med styrket satsing på nasjonal mat- og kornproduksjon, er vår beste strategi for forsyningsikkerhet i en ustabil verden. Det var nettopp det våre forfedre konkluderte med i 1928, da Statens kornforretning ble opprettet.

Mat er makt, og vi ser hvordan korn og korneksport blir del av geopolitisk spill. Kostnaden ved matmangel har dimensjoner langt utenfor kortsiktige lønnsomhetskalkyler.